

Dirk Kurbjuweit
© Der Spiegel

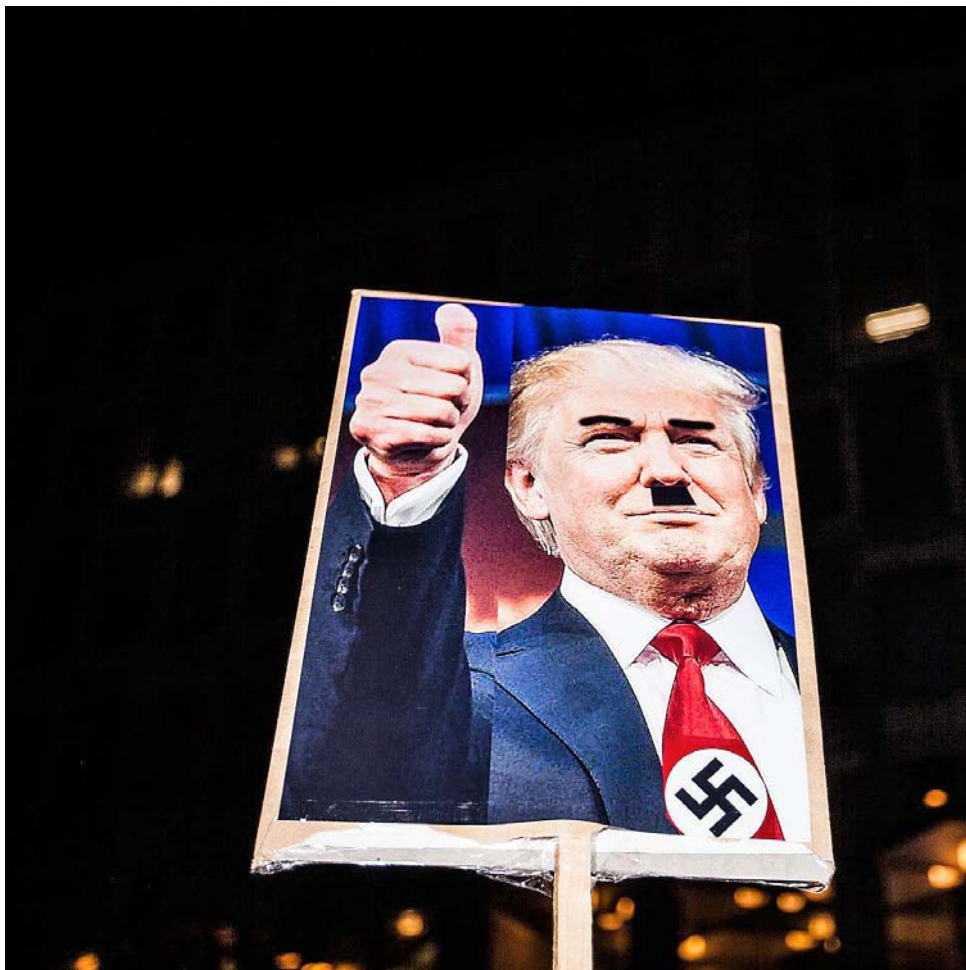
Si Donald Trump fos feixista i el seu règim també, passaria el següent: els veritables demòcrates dels Estats Units en algun moment farien una insurrecció per garantir la llibertat. La resta del món lliure, democràtic i respectuós amb els drets humans els faria costat, fins i tot en una hipotètica guerra civil.

És Donald Trump un feixista? L'intel·lectual conservador Robert Kagan va escriure en una carta reproduïda per l'*Spiegel* que, amb Trump, "el feixisme arriba a Amèrica". A la revista *Der Zeit*, l'especialista en comunicacions Fred Turner, de la universitat de Stanford, afirmà que "Trump és una figura mediàtica i un feixista dels nostres temps". A més, el cap de redacció del *New Yorker*, David Remnick, va escriure el dia de l'elecció de Trump que "aquesta és sens dubte la manera com pot arribar el feixisme".

El feixisme és un concepte històric i polític. Va passar a la història per règims autoritaris i extremadament violents que a la primera meitat del segle XX es van estendre per Europa. Políticament és un concepte de disputa que els seus detractors situen en la línia de Benito Mussolini i Adolf Hitler. A més, ha estat difamat en excés i convertit en tabú. Molts polítics d'esquerres han estat titllats de feixistes sense cap motiu aparent.

Ara la situació és una altra. La conducta de Trump a les eleccions, el racisme, l'amenaça de ficar Hillary Clinton a la presó, van molt més enllà del que es pot tolerar en una democràcia. No es pot comparar gens ni amb George W. Bush ni amb Ronald Reagan; Trump és d'una altra categoria. Sembla veritable feixisme.

Si fos feixisme, seria catastròfic per al món. Mira la definició de dalt. Si no fos feixisme, els votants de Trump sobretot serien difamats i encasellats per haver fet costat a un feixista. Després acabarien tan amargats que perdrien tota es-

MÓN

Trump, sotmès al test del feixisme d'Umberto Eco

És Donald Trump un feixista? Apliquem el test que Umberto Eco va dissenyar per detectar-lo i l'encarem a les definicions que va fer Robert Paxton en 'Anatomia del feixisme'.

anys trenta i quaranta van aparèixer altres règims amb elements feixistes a Hongria, Croàcia, Espanya i Portugal. No obstant això, hi havia massa diferències entre l'Espanya de Franco i l'Alemanya nazi de Hitler. Franco era un dictador, però no volia capficar-se tant en la ment i la vida privada dels ciutadans. Tampoc era imperialista ni volia exterminar els jueus.

Una de les primeres definicions prové de l'historiador alemany Ernst Nolte, qui va escriure algunes bajanades, però és considerat un gran expert en feixisme. La seva definició deia: "Feixisme és antimarxisme i pretén destruir el seu enemic mitjançant la formació d'una ideologia radicalment contrària i a la vegada prospera, i l'aplicació de mètodes característics i pràcticament idèntics; però que es troba al marc infranquejable de l'autoafirmació nacional i l'autonomia". Aquesta definició tan complexa ara ens és de poca ajuda en un món sense la Unió Soviètica i en què el marxisme ha deixat de ser el veritable enemic.

A mitjan anys 90, l'escriptor universalment aclamat Umberto Eco, mort el febrer passat, va definir els elements del "feixisme primigeni", en un temps en què es temia un ressorgiment feixista a Rússia. Plantejava la pregunta següent: per què trobem pensaments feixistes en totes les èpoques? Eco va viure la seva joventut a la Itàlia de Mussolini i va escriure l'any 1942 en una competició un assaig sobre el tema "cal morir per la glòria de Mussolini i el futur d'Itàlia?". Respongué: Sí, i tant! "Era un jove brillant", escrigué el 1995.

Cal morir per la glòria de Trump i el futur dels Estat Units? Si els nens nord-americans haguessin de plantejar-s'ho, viurien sens dubte en un règim feixista. Per no repetir allò que experimentà de jove, Eco va proposar un sistema d'alerta ràpida i va definir 14 criteris per al feixisme primigeni; una espècie de test feixista. Aquest es pot aplicar a Trump i a la seva política, la qual cosa queda reflectida a la campanya electoral.

"La primera característica del feixisme primigeni és el culte a la tradició", diu Eco. Es tracta, doncs, de la "realitat primigènia", del moviment feixista quasi religiós que de cap de les maneres es troba en Trump, qui prové del negoci immobiliari i del món *Reality*. Per tant, una fonamentació filosòfica i religiosa no hi tindria res a veure.

El punt número dos és el "rebuig a la modernitat" i al capitalisme, però sobretot a l'educació i la raó, a "l'esperit del 1789", com escrigué Eco referint-se a la Revolució francesa. Trump és capitalista, però en l'àmbit polític ha mostrat irracionalitat i descontrol. Aquí trobem una incompatibilitat.

El punt tres és força clar, "desconfiança cap al món de l'intel·lecte". Al món de Trump, la majoria dels intel·lectuals formen part dels odiats *establishments*.

Al punt quatre, Eco parla de la visió del món aïllat i en total "harmonia". Una visió que, de moment, no concorda amb la de Trump.

Punt cinquè: "El feixisme primigeni busca la protecció fent èmfasi en la por natural de quelcom diferent. Les primeres manifestacions d'un moviment feixista o prefeixista van adreçades als "invasors". El feixisme primigeni, doncs, és racista per definició". Això concorda perfectament, com si Eco s'hagués referit a Trump, l'AfD o Le Pen.

Punt sis: "el feixisme primigeni sorgeix de la frustració individual o social. Per aquest motiu, un dels elements típics del feixisme històric és adreçar-se a una classe mitjana frustrada; una classe que pateix els efectes d'una crisi econòmica o les humiliacions dels polítics i que té por de la pressió que exerceixen els grups socials més baixos". No hi ha una descripció millor del missatge de Trump als seus votants.

El nacionalisme és el setè punt. Trump en estat pur.

Resumint la primera meitat del catàleg, observem que quatre criteris concorden amb el feixisme primigeni, dos no i trobem una incompatibilitat.

Punt vuit: "els adeptes han de sentir-se humiliats per les riqueses i el poder de l'enemic". Al jove Eco li feien creure que els anglesos menjaven cinc cops al dia, molt més que els "pobres i desnudats italians". També descrivien els jueus com a fastigosament rics. Tot i que Trump és multimilionari, ha fet que molta gent senti ràbia cap a l'*establishment* que l'ha fet ric.

El punt nou dicta que, per al feixisme primigeni, la vida té "com a únic objectiu la lluita". També fa referència a un estat permanent de guerra. El plantejament de Trump no ho considera de cap de les maneres.

Punt deu: Eco veu en el feixisme primigeni un "coneixement elitista comú". →

perança en la democràcia. Per tant, és necessari tractar aquest concepte amb prudència. Què és el feixisme, i què hi té a veure Trump? O l'AfD (Alternativa per Alemanya), l'FPÖ (Partit Liberal d'Àustria), el Front Nacional de França, Victor Orbán a Hongria... Ara parlem de Trump, però no podem oblidar pas la resta de populistes de dretes.

A l'expert en feixisme Robert O. Paxton el "maxil·lar protuberant" de Trump li recorda el de Mussolini. També és possible trobar paral·lelismes en el tema de les dones: Mussolini era considerat un "depredador sexual", Hitler, per altra banda, no gaire. Quant a la política, sembla difícil comparar-los, ja que no trobem una definició de feixisme contundent.

La primera organització feixista a Europa fou l'Action Française, creada a finals del segle XIX. El primer Estat feixista va ser la Itàlia de Mussolini i després arribà el nacionalsocialisme de Hitler. Als

LA CLASSE MITJANA. “Un element del feixisme històric és adreçar-se a una classe mitjana frustrada per la crisi econòmica o política, amb por de la pressió dels grups socials més baixos”. Bona descripció del missatge de Trump.

→ Qui és integrant del moviment, del partit o de la nació, observa la resta amb superioritat. Sabem que alguns seguidors blancs de Trump menyspreen els negres, però en aquest cas el sentiment d’humiliació és més fort que el coneixement elitista.

“L’heroi feixista primigeni espera la mort amb impaciència”; punt onze. Tot-hom era educat en aquest sentit, la qual cosa no serveix per a Trump.

Eco creu que “el feixisme primigeni transfereix la seva voluntat de poder a la sexualitat”. El punt dotze hi concorda perfectament.

Punt tretze: “sempre que un polític qüestionari la legitimitat d’un parlament perquè ja no respecta la voluntat del poble, parlem de feixisme primigeni”. Aquesta és la base del populisme de dretes. Els polítics de Washington, Berlín o París ja no saben què vol “el poble”.

Al seu últim punt, Eco escriu: “tots els llibres escolars nazis o feixistes presenten un vocabulari empobrit i una sintaxi elemental per tal d’eradicar els instruments del pensament complex i crític. No obstant això, cal tenir en consideració les noves formes argòtiques, encara que hi apareguin en un programa de

DELS 14 PUNTS DEL TEST SOBRE EL FEIXISME D’UMBERTO ECO, TRUMP EN COMPLEIX VUIT

televisió aparentment inofensiu”. Podem veure en Trump entre línies.

Vuit cops Sí, cinc cops No, un cop Incompatible: aquest és el resultat del test feixista d’Eco aplicat a Donald Trump. Eco no ha deixat constància de com cal interpretar els resultats, només una frase: cada criteri podria ser un punt de cristal·lització del feixisme.

Torn de la defensa

Robert Paxton va anomenar nou “passions instigadores” del feixisme en la seva monografia *Anatomia del feixisme*. Cinc d’aquestes passions descriuen el pensament dels votants de Trump: un sentiment de crisi rotund; la por de la decadència produïda pels “efectes nocius del liberalisme individualista, els conflictes socials i les influències estrangeres”; la voluntat d’una societat “més pura”; l’autoritat d’un líder viu; “la superioritat de l’instint del líder sobre la raó abstracta i universal”. Aquest últim punt encaixa perfectament amb Trump i els seus votants.

No serien gaire aplicables les següents: la creença en la supremacia d’un

lític, va parlar de restringir les llibertats civils i va discriminar les minories; però de veritat abolirà la democràcia, la llibertat i els drets humans com el feixisme històric? Podrà fer-ho quan tingui l'oportunitat?

Paxton recomana no tractar en Trump de feixista perquè no contribueix a entendre la seva victòria. "Tot i que els seus temes i tècniques puguin ser considerats feixistes, les dinàmiques socials que han fet possible la victòria són unes altres", escrigué Paxton en el diari *Tageszeitung*. El feixisme històric va canalitzar la humiliació d'Alemanya i d'Itàlia després de la Primera Guerra Mundial i lluitava contra el comunisme. Ambdues democràcies eren fràgils i van adoptar els nous dictadors sense gaire resistència.

Encara que la meitat dels votants haguessin escollit Trump, això no significa que els ciutadans vulguin perdre la democràcia, la llibertat i els drets humans. Fins ara només han exercit un dels drets democràtics fonamentals: han votat. La seva democràcia té més de 200 anys d'antiguitat, ha sabut aplicar el poder de manera intel·ligent amb "controls i equilibris" i ha creat una societat civil sòlida. Encara que Trump fos un feixista, això no significa que pugui instaurar el feixisme als Estats Units. Paxton creu que Trump no representa el feixisme, sinó "una clara perversió de la democràcia".

On és l'equilibri ara? Podem extreure una cosa ben certa dels criteris d'Eco i

Paxton: Trump podria ser feixista i líder d'un moviment feixista (no seria, però, cap moviment organitzat com el feixisme històric). És alarmant, no hi ha dubte, però no hi ha cap prova irrefutable que ell vulgui governar com a feixista i desestabilitzar el sistema amb la violència. Sembla més aviat que actuarà dins el sistema.

Ara tots aquells que tracten en Trump com a feixista poden argumentar que Hitler i Mussolini també van mostrar la seva verdadera cara abans de prendre el poder. No obstant això, no van donar cap pista que desferien la democràcia i utilitzarien la violència.

Quan algú ja tracta en Trump de feixista, tot i la seva abominable campanya, està suggerint que els seus votants i gairebé la meitat dels EUA donen suport al feixisme. Mig Amèrica en la mateixa línia que Mussolini i Hitler. Ara el tema és distanciar els votants de Trump i els simpatitzants del populisme de dretes dels seus líders i partits, la qual cosa només és possible amb el diàleg. No podem caure en les pitjors difamacions polítiques.

Ara els nord-americans afins a la democràcia han de tenir en compte allò que David Remnick va escriure al *New Yorker*: "La desesperació no és la resposta. Combatre l'autoritarisme, denunciar les mentides i lluitar amb honor i passió en nom dels ideals americans. Això és el que cal fer. És tot el que cal fer".•

Traducció de Xavier Moreno